

Соціально-економічна роль сектору малого та середнього бізнесу в економіці країни: існуючий стан і розвиток

Розвиток суб'єктів малого та середнього підприємництва є однією з необхідних умов демократизації суспільства, формування потужного середнього класу, а також однією з основних складових гарантування соціальної безпеки держави та її громадян.

Підприємницька активність населення у переважній більшості випадків супроводжується створенням суб'єктів малого та середнього бізнесу, а формування великого підприємства починається із заснування суб'єкта господарювання.

Головна місія створення бізнесу в малому та середньому підприємстві – це формування стійкого прошарку середнього класу у вигляді власників бізнесу та головних менеджерів. Це фактично формування інтелектуальної еліти нації, а це вже основа для формування фінансової еліти.

Малий та середній бізнес - це соціально-економічний фундамент для розвитку інноваційно-орієнтованої, а особливо європейської держави.

Малий і середній бізнес багато в чому визначає темпи економічного зростання, структуру і якість внутрішнього валового продукту (ВВП). Основна його функція, крім економічної, яка відіграє вагомий роль - це соціальна.

Тому питання присвячені соціально-економічній ролі сектору малого та середнього бізнесу в економіці країни, а особливо дослідженню існуючого стану і розвитку малого та середнього підприємництва є актуальними нині.

Тому для того щоб країна досягла значних успіхів в економічному поступі, треба створювати умови для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Ключові слова: *мале підприємство, середнє підприємство, бізнес, розвиток, сектор, підприємство, підприємництво.*

Социально-экономическая роль сектора малого и среднего бизнеса в экономике страны: существующее состояние и развитие

Развитие субъектов малого и среднего предпринимательства является одним из необходимых условий демократизации общества, формирование мощного среднего класса, а также одной из основных составляющих обеспечения социальной безопасности государства и его граждан.

Предпринимательская активность населения в подавляющем большинстве случаев сопровождается созданием субъектов малого и среднего бизнеса, а формирование крупного предприятия начинается с основания предприятия.

Главная миссия создания бизнеса в малом и среднем предпринимательстве - это формирование устойчивого слоя среднего класса в виде владельцев бизнеса и главных менеджеров. Это фактически формирования интеллектуальной элиты нации, а это уже основа для формирования финансовой элиты.

Малый и средний бизнес - это социально-экономический фундамент для развития инновационно-ориентированной, особенно европейского государства.

Малый и средний бизнес во многом определяет темпы экономического роста, структуру и качество валового внутреннего продукта (ВВП). Основная его функция, кроме экономической, которая играет важную роль - это социальная.

Поэтому вопросы посвященные социально-экономической роли сектора малого и среднего бизнеса в экономике страны, особенно исследованию существующего состояния и развития малого и среднего предпринимательства актуальны сегодня.

Поэтому для того чтобы страна достигла значительных успехов в экономическом развитии, нужно создавать условия для развития малого и среднего бизнеса в Украине.

Ключевые слова: малое предприятие, среднее предприятие, бизнес, развитие, сектор, предприятие, предпринимательство.

TRUSH U.L.

Socio-economic role of the small and medium business sector in the country's economy: the current state and development

The development of small and medium enterprises is one of the necessary conditions for the democratization of society, the formation of a strong middle class, as well as one of the main components of guaranteeing the social security of the state and its citizens.

Entrepreneurial activity of the population in the vast majority of cases is accompanied by the creation of small and medium-sized businesses, and the formation of a large enterprise begins with the establishment of a business entity.

The main mission of creating a business in small and medium enterprises is to form a stable middle class in the form of business owners and general managers. This is actually the formation of the nation's intellectual elite, and this is the basis for the formation of the financial elite.

Small and medium business is a socio-economic foundation for the development of innovation-oriented, and especially European countries.

Small and medium-sized businesses largely determine the rate of economic growth, structure and quality of gross domestic product (GDP). Its main function, in addition to economic, which plays an important role - is social.

Therefore, issues related to the socio-economic role of the small and medium business sector in the country's economy, and especially the study of the current state and development of small and medium enterprises are relevant today.

Therefore, in order for the country to achieve significant success in economic progress, it is necessary to create conditions for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine.

Key words: small enterprise, medium enterprise, business, development, sector, enterprise, entrepreneurship.

Постановка проблеми. Теоретичні проблеми створення і ефективного управління розвитком суб'єктів малого та середнього бізнесу, а також їх практичне розв'язання, питання створення та функціонування підприємств малого й середнього бізнесу як підприємницької діяльності, проведення економічного аналізу діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, оцінка їх конкурентоспроможності та вміння поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з урахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків діяльності підприємств малого та середнього бізнесу – це актуальні питання сьогодення в сучасних умовах розвитку ринкових відносин з урахуванням інтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Європа - це континент малого та середнього бізнесу. Але в Україні кількість таких підприємств зростає досить помалу, через податковий тиск з боку державних органів.

Для того, щоб невеликий бізнес став основою міцного середнього класу, треба допомогти йому залишитись "на плаву", а не даремно стимулювати появу нових підприємств, адже підприємства малого та середнього бізнесу – це основа економіки країни, яка забезпечує населення робочими місцями.

Цікавий факт і той що, в Україні кількість суб'єктів бізнесу на 1000 осіб приблизно дорівнює Франції.

Отже, соціально-економічна роль сектору малого та середнього бізнесу в економіці країни відіграє важливу роль і потребує уваги вчених та дослідників.

У вирішення питань в сфері малого та середнього бізнесу внесли: Васильців Т.Г., Андрійчук В.Г., Гацька Л.П., Мельник Л.Г. і інші економісти [1-8].

Мета статті. Обґрунтувати соціально-економічну роль сектору малого та середнього бізнесу в економіці країни, його існуючий стан і розвиток.

Виклад основного матеріалу. Малий та середній бізнес (МСБ) є багатограним соціально-економічним явищем. Кожен з тих, хто бере в ньому участь, має можливість знайти свою нішу у цьому секторі економіки, а зовнішні учасники - отримати позитивні результати: держава - збільшення ВВП, зростання кількості робочих місць у реальній економіці та зменшення соціальної напруги; місцева влада - податки та зайнятість; економічні партнери - гнучких та динамічних співучасників з низькими накладними витратами [1-8].

У більшості країн світу мале та середнє підприємництво є не лише об'єктом державної політики, а й розглядається як один із чинників національної безпеки.

Роль сектору малого та середнього підприємництва (МСП) значно зростає, оскільки в останній для малого та середнього підприємництва апріорії закладено роль одного з ідеологічних чинників стратегічного розвитку України, водночас визначаючи, яку саме модель устрою обрано цим суспільством.

Розвиток підприємництва є невід'ємною умовою економічного зростання, яке передбачає:

- формування здорового конкурентного середовища;
- підвищення рівня маневреності економіки (для більшості малих підприємств внутрішньо притаманна здатність швидкого та ефективного пристосування до економічної кон'юнктури);
- забезпечення стабільності економіки (економічні ризики розподіляються між більшою кількістю підприємств, зменшується рівень залежності від обмеженої кількості суб'єктів ринку);
- розвиток інноваційного потенціалу економіки (більшості господарських суб'єктів внутрішньо притаманне прискорене впровадження інноваційних ідей у бізнес та їх розповсюдження в економічному просторі);
- вирівнювання економічного розвитку окремих територій країни, так як розміщення більшої частини учасників ринку має тенденцію до децентралізації;
- забезпечення більш ефективного використання господарських ресурсів та зростання спеціалізації виробництва;
- скорочення термінів виробництва продукції, сумарних витрат на виробництво та насичення споживчого ринку необхідними товарами і послугами;
- забезпечення переливу інвестицій у сфері найбільш ефективного використання ресурсів;

- сприяння розосередженості виробництва, оперативне виконання замовлень підприємств середнього та великого бізнесу.

Соціальний складник значення МСП в економіці країни полягає у:

- демократизації суспільства, забезпеченні зайнятості, участі у насиченні ринку якісними товарами і послугами, забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу;

- впливі на повсякденне життя громадян завдяки орієнтуванню на задоволення споживчого попиту населення, враховуючи його інтереси (визначає визначений рівень якості життя);

- формуванні внутрішнього та зовнішнього середовища підприємницької діяльності, розширенні соціальних взаємостосунків у суспільстві;

- виконанні функцій внутрішнього (стосовно забезпечення своїх економічних інтересів) та зовнішнього (розв'язування задач) суспільного розвитку, що становить предмет зацікавленості у підприємств МСБ органів місцевого самоврядування як економічного, організаційного та соціального партнера;

- активній участі у створенні матеріальних та духовних цінностей, передумов і умов суспільного розвитку;

- формуванні мотивації органів місцевого самоврядування до виконання соціальних функцій в інтересах населення та забезпеченні соціального контролю за її результатами і ефективністю [4-6].

Необхідно усвідомлювати, що для посилення соціально-економічної ролі малих та середніх підприємств в економіці країни мають бути реалізовані заходи на макро- та мікрорівні ієрархії управління. Так, кожен суб'єкт господарської діяльності повинен чітко усвідомлювати роль підприємства у забезпеченні потреб споживачів (ринку) у товарах належної номенклатури, асортименту" якості, ціни.

Звичайно, малі підприємства, зважаючи на обставини, що склалися в конкурентному середовищі, можуть приймати рішення, спрямовані на максимізацію доходу і прибутку нехтуючи якістю товарів чи завищуючи їх ціну. Проте підприємство, яке прагне реалізувати довгострокову стратегію функціонування, має поступатися локальним спекулятивним короткостроковим цілям, дотримуючись відповідних принципів підприємницької діяльності.

Зазвичай недотримання принципів соціальної відповідальності зумовлює зменшення частки діючих малих підприємств в економіці країни, скорочує терміни їхнього функціонування та змушує їх виконувати роль податкового "буфера" для підприємств середнього та великого бізнесу. Все це призводить до нівелювання

соціально-економічної ролі цього сектору в економіці країни, перешкоджає його подальшому розвитку.

На противагу до вищенаведеного, розглянемо пріоритетні **завдання** функціонування і розвитку підприємств МСБ у контексті забезпечення економічної та соціальної компонент розвитку країни:

1. Розвиток фінансово-кредитної системи.
2. Забезпечення інноваційно-технологічного розвитку.
3. Зміцнення конкурентоспроможності економіки.
4. Зниження рівня енергомісткості та ресурсомісткості економіки.
5. Посилення соціальної відповідальності.

*Для реалізації цих завдань суб'єкти малого та середнього підприємництва мають дотримуватися **принципів**, а саме [1-3]:*

1. Легітимність підприємницької діяльності.
2. Внутрішня (базується на економічній ефективності господарської діяльності) та зовнішня (задоволення ринкових потреб і попиту) доцільність фінансово-господарської діяльності.
3. Здійснення діяльності відповідно до стратегічного та поточного планування і прогнозування.
4. Переважання довгострокових цілей соціального й економічного розвитку над локальними спекулятивними вигодами.
5. Переважання цілей стратегічного довгострокового розвитку над виконанням ролі податкового "буфера" для підприємств середнього та великого бізнесу; використання переваг спрощеної системи оподаткування, звітності та обліку суто з огляду забезпечення вищого рівня ефективності фінансово-господарської діяльності.
6. Взаємна відповідальність з владою щодо формування сприятливого та безпечного підприємницького середовища задля соціально-економічного розвитку держави (регіону).
7. Забезпечення однакових правил економічної поведінки, формування ресурсної бази економічного розвитку для наступних поколінь.
8. Участь у громадських та асоціативних підприємницьких організаціях з метою моніторингу рішень адміністративних органів влади, посилення публічності контролю виконання рішень, які стосуються регуляторної політики, забезпечення рівного доступу всіх підприємств до місцевих ресурсів і формування системи "прозорих" взаємовідносин бізнесу та адміністративних органів влади.

9. Ефективне використання ресурсного потенціалу, запровадження інноваційних та ресурсо - економічних технологій.

10. Посилення рівня адаптованості до умов глобалізації та відкритості. Дотримання цих принципів забезпечить належний соціально-економічний розвиток територій, регіонів та країни загалом. Тому регіональним та місцевим органам державного управління особливо важливо запровадити партнерські стосунки з малими та середніми підприємствами для забезпечення дотримання ними викладених вище принципів.

Висновки

Отже, відповідно до специфіки підприємств малого та середнього бізнесу, органи державного управління мають забезпечити посилення ролі підприємств сектору малого та середнього підприємництва у відповідних сферах та видах економічної діяльності за такими напрямками:

- там, де може бути максимально ефективно реалізований потенціал та переваги малого та середнього бізнесу;

- у пріоритетних для відповідного регіону чи території галузях, які є потенційно інвестиційно привабливими, які потребують поліпшення соціальної захищеності громадян, подолання депресивності територій та ін. (сільське господарство, туризм і рекреація, прикордонна чи транскордонна торгівля тощо);

- у видах економічної діяльності, які фактично чи потенційно спроможні забезпечити економічний (а в подальшому і соціальний) розвиток малих міст, районних центрів і сільських територій;

- у тих видах економічної діяльності та сферах економіки, в яких гарантовано буде створено нові робочі місця та/чи залучено до підприємницької діяльності студентів, молодь;

- забезпечення кооперації і формування кластерних зв'язків між підприємствами малого і середнього бізнесу з метою розроблення, апробації та впровадження технологічних інновацій для зміцнення конкурентоспроможності економіки загалом;

- покращення кількісного (кількість підприємств, обсяги реалізації продукції/послуг) та якісного співвідношення (за рівнем конкурентоспроможності, ринковою часткою) між малими підприємствами юридичними та фізичними особами на користь перших.

Список використаних джерел

1. Гацька Л.П. Екологічне управління підприємством: навч. посіб. / Л.П. Гацька. - Ірпінь. – Видавничо-інформаційний центр Університету державної фіскальної служби України, 2017. – 181 с.

2.Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства : підруч. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал — К.: Центр навчальної літератури, 2019. — 488 с.

3.Гринчуцький, В.І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький – К.: Центр навчальної літератури – 2019. –304 с.

4.Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник / О. С. Іванілов. - К: ЦУЛ, 2019. - 728 с.

5.Кривовязюк І.В., Ковальська Л.Л. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. В. Кривовязюк., Л.Л. Ковальська – К.: Кондор, 2020. – 700 с.

6.Мельник, Л.Г. Економіка підприємства : навч. посіб. / Л.Г. Мельник. - К.: Університетська книга, 2012. - 874 с.

7.Шваб, Л.І. Економіка підприємства : підручник / Л. І. Шваб. – К: Каравела, 2015. – 416 с.

8.Яркіна Н.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с.

References

1.Ghacjka L.P. Ekologhichne upravlinnja pidpryjemstvom: navch. posib. / L.P. Ghacjka. - Irpinj. – Vydavnycho-informacijnyj centr Universytetu derzhavnoji fiskaljnoji sluzhby Ukrajinu, 2017. – 181 s.

2.Ghetjman O.O., Shapoval V.M. Ekonomika pidpryjemstva : pidruch. / O. O. Ghetjman, V. M. Shapoval — K.: Centr navchaljnoji literatury, 2019. — 488 s.

3.Ghrynychukyj, V.I. Ekonomika pidpryjemstva : navch. posib. / V. I. Ghrynychukyj – K.: Centr navchaljnoji literatury – 2019. –304 s.

4.Ivanilov O. S. Ekonomika pidpryjemstva : pidruchnyk / O. S. Ivanilov. - K: CUL, 2019. - 728 s.

5.Kryvovjazjuk I.V., Kovaljsjka L.L. Ekonomika pidpryjemstva : navch. posib. / I. V. Kryvovjazjuk., L.L. Kovaljsjka – K.: Kondor, 2020. – 700 s.

6.Meljnyk, L.Gh. Ekonomika pidpryjemstva : navch. posib. / L.Gh. Meljnyk. - K.: Universytetsjka knygha, 2012. - 874 s.

7.Shvab, L.I. Ekonomika pidpryjemstva : pidruchnyk / L. I. Shvab. – K: Karavela, 2015. – 416 s.

8.Jarkina N.M. Ekonomika pidpryjemstva : navch. posib. / N. M. Jarkina. – Vyd. 2-ghe pererob. i dop. – K. : Vydavnytstvo Lira-K, 2017. – 600 s.